

Michał Jankowicz (<https://orcid.org/0000-0002-7787-1491>)

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Wykorzystanie blended learningu w nauczaniu języka obcego

1. Wstęp

W artykule przedstawiono kształcenie komplementarne na przykładzie realizowanego na pierwszym roku studiów filologicznych kursu *Praktyczna nauka języka rosyjskiego* (PNJR) z autorskim komponentem e-learningowym. W ramach danego przedmiotu zajęcia w formie konwencjonalnej zostały uzupełnione o nauczanie wspomagane komputerowo. W opracowaniu scharakteryzowano najważniejsze elementy, które zostały uwzględnione przy projektowaniu kursu, takie jak profil odbiorcy, wybrany model nauczania zdalnego, rola komunikacji w procesie dydaktycznym, budowa poszczególnych modułów. Umotywowano również wybór asynchronicznego trybu zajęć oraz opisano rodzaje wykorzystywanych zasobów i aktywności.

Termin *e-learning* w krajach anglojęzycznych zaczął funkcjonować początkiem XXI wieku. Obecnie jest on powszechnie używany również w języku polskim. W literaturze poświęconej zagadnieniom zastosowania technologii informatycznych w nauczaniu można wyróżnić dwa podstawowe rozumienia e-learningu: jako formy wspomagania kształcenia oraz jako oddzielnego procesu. Według Alana Clarke'a e-learning to „nowoczesna forma edukacji obejmująca szeroki zakres różnych technik i metod uczenia się; łączy ona samodzielne zdobywanie wiedzy za pomocą dostępnych elektronicznych środków technicznych z metodami tradycyjnymi, w których uczeń pozyskuje wiadomości od nauczyciela”¹. W przywołanej definicji zwraca się w szczególności uwagę na komplementarność nowoczesnego i tradycyjnego nauczania. Z kolei Krzysztof Kuźmicz w nowszym ujęciu rozpatruje e-learning jako odrębną całość – „proces dydaktyczny odbywający się w przestrzeni pozaszkolnej (wywodzący się z koncepcji edukacji na odległość – *distance learning*, *distance education*), który w celu stworzenia nowej jakości uczenia się wykorzystuje nowoczesne multimedialne rozwiązania teleinformatyczne”². W przeszłości w odniesieniu do nauczania języka wspomaganego komputerowo używane były angielskie skrótowce, takie jak *CALL* (*Computer-Assisted Language Learning*) czy *CBLT* (*Computer-Based*

¹ Alan Clarke, *E-learning. Nauka na odległość*, Warszawa 2004, s. 9.

² Krzysztof Kuźmicz, *E-learning. Kultura studiowania w przestrzeni sieci*, Sopot 2015, s. 52.

Language Teaching)³. Wydaje się, że obecnie częściej w polskojęzycznej literaturze wykorzystywany jest termin e-learning.

W niniejszym artykule przyjmujemy rozumienie e-learningu jako osobnego procesu, zaś połączenie metod tradycyjnych i nauczania przy pomocy narzędzi elektronicznych określamy jako *blended learning* (nauczanie komplementarne). Według Allison Littlejohn i Chrisa Peglera *blended learning* to „e-learningowy model hybrydowy, który pozwala na koegzystencję konwencjonalnych metod nauczania oraz nowszych aktywności i zasobów e-learningowych na jednym kursie”⁴. K. Kuźmicz wyróżnia cztery grupy kursów w zależności od przestrzeni edukacyjnych, w których są obecne: tradycyjne, wspomagane przez Internet, komplementarne (*blended learning*) i w całości zdalne⁵. W odróżnieniu od nauczania wspomaganego przez Internet, w którym część zdalna nie przekracza 30%, w *blended learningu* w formacie elektronicznym może być realizowane od 30% do 80% zajęć⁶.

2. Zalety stosowania *blended learningu*

Nauczanie komplementarne umożliwia wyjście kształcenia poza salę wykładową. Zagadnienia wprowadzane na zajęciach stacjonarnych są następnie uzupełniane i bardziej szczegółowo omawiane na odległość. Studentowi oferuje się więc możliwość uczenia się w dowolnym miejscu i czasie, nie pozbawiając go korzyści wypływających z konwencjonalnych metod nauczania (do których należą m.in. bezpośredni kontakt z prowadzącym, budowanie więzi z grupą itd.). *Blended learning* pozwala na zindywidualizowanie procesu kształcenia, co jest ważne zwłaszcza na początkowym etapie nauki języka obcego. Ze względu na dysproporcje w tempie opanowywania nowego alfabetu i systemu dźwiękowego przez studentów szczególnie istotna wydaje się stwarzana przez platformę możliwość powrotu do poprzedniego tematu, powtórnego przystąpienia do ćwiczenia, ponownego odsłuchania nagrania czy obejrzenia filmu. Nauczanie za pomocą narzędzi elektronicznych pozwala również na zwiększenie atrakcyjności zajęć stacjonarnych poprzez wykorzystanie zasobów multimedialnych, prezentacji, filmów, zdjęć, nagrań audio, interaktywnych ćwiczeń. Uczestnikom kursu oferuje się ponadto dostęp do treści fakultatywnych, ciekawostek, materiałów dodatkowych, co może stymulować zainteresowanie przedmiotem. Część zdalna zawiera ćwiczenia i zadania podlegające ocenie, jednak wiedza i umiejętności zdobyte podczas nauki na platformie są weryfikowane również na zajęciach stacjonarnych (co daje możliwość lepszej kontroli postępów uczących się).

³ Iwona Moskwa-Tarnowska, *E-learning i blended learning w nauczaniu akademickim*, Gdańsk 2015, s. 35.

⁴ Allison Littlejohn, Chris Pegler, *Preparing for Blended E-learning*, London, New York 2007, s. 26.

⁵ Krzysztof Kuźmicz, op. cit., s. 54.

⁶ *Ibidem*.

3. Opracowanie kursu

W odróżnieniu od redagowania tradycyjnych podręczników czy interaktywnych materiałów edukacyjnych publikowanych na nośnikach danych budowanie kursu na platformie e-learningowej ujmowane jest bardzo często jako proces ciągły, a jego zawartość może być systematycznie ulepszana i aktualizowana. Taki sposób opracowania zajęć i materiałów dydaktycznych występuje m.in. w modelu *ADDIE* (*Analyze – Design – Development – Implementation – Evaluation*), w ramach którego wyodrębnia się 5 etapów:

- analizę obejmującą m.in. określenie celów kształcenia i profilu odbiorcy;
- prace projektowe – dobór form i metod nauczania oraz formatu kursu;
- prace rozwojowe – opracowanie treści, pozyskanie materiałów;
- uruchomienie (wdrożenie kursu);
- ocenę (monitorowanie i ocenę formalną)⁷.

4. Profil odbiorcy

W przeważającej większości adresatem omawianego kursu realizowanego w ramach studiów stacjonarnych jest student należący do pokolenia Z, określanego jako „cyfrowi tubylcy”. Pokolenie Z obejmuje osoby urodzone w latach 1995–2010, od wczesnych lat swojego życia obecne w przestrzeni wirtualnej. Wiele swoich aktywności, takich jak zakupy, kontakty towarzyskie, spędzanie czasu wolnego, realizują oni za pośrednictwem technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK). TIK wykorzystują również w edukacji do pozyskiwania oraz wymiany informacji, materiałów dydaktycznych, notatek, publikacji, podręczników⁸. W przeciwieństwie do swoich starszych kolegów osoby należące do pokolenia Z w większości od samego początku wychowywały się w warunkach powszechnej dostępności sprzętu komputerowego i narzędzi sieciowych. W kursie sporadycznie uczestniczą także studenci należący do pokoleń Y, które jako pierwsze zaadaptowało się do nowych technologii, oraz pokolenie X, dla którego wykorzystanie TIK w nauce potencjalnie może sprawiać pewne trudności.

Profil użytkownika kursu poza oczekiwaną kompetencją cyfrową powinien uwzględniać również styl życia, prezentowane postawy odbiorcy. Jak zauważa Anna Turula, osoby z pokolenia tzw. *Baby Boomers* (urodzone w latach 1946–1964, w czasach powojennego wyżu demograficznego) oraz X (1965–1979) przywiązują wagę do takich wartości, jak wiedza, uporządkowany hierarchicznie świat, szacunek dla autorytetów⁹. Z kolei generacje Y i Z nauczone są funkcjonowania w warunkach dominacji sfery prywatnej nad publiczną, przedkładania pragnień nad obowiązki

⁷ Marek Hyla, *Przewodnik po e-learningu*, Warszawa 2016, s. 53.

⁸ Por. Renata Marciniak, *E-learning – projektowanie, realizowanie i ocena*, Warszawa 2022, s. 56.

⁹ Anna Turula, *E-learning akademicki. Perspektywa humanistyczna*, Kraków 2018, s. 10.

w poszukiwaniu motywacji do działania oraz określania społecznej pozycji jednostki na podstawie stylu życia, a nie obiektywnych wyznaczników miejsca w strukturze społecznej. Takie podejście przekłada się również na sposób pozyskiwania wiedzy¹⁰. Współczesny student preferuje współdzielenie (także wiadomości) poprzez dostęp do sieci, ceni sobie umiejętność skutecznego, szybkiego odnajdywania informacji z wykorzystaniem wielu kanałów łączności. Zdobywana wiedza ma mozaikowy charakter, wynikający w dużej mierze z tzw. cyfrowej ruchliwości. Poszczególne źródła wykorzystywane są jednak fragmentarycznie. Studenci preferują krótkie treści, występujące naprzemiennie w różnych formach (video, audio, tekst z hiperłączami itd.). Współczesna ruchliwość posiada także wymiar czasoprzestrzenny, dostęp do wiedzy powinien być więc możliwy zdalnie, w trybie asynchronicznym. Jedną z odpowiedzi na te potrzeby może być zastosowanie w nauczaniu platformy e-learningowej umożliwiającej m.in. współdzielenie wiedzy (które obejmuje wymianę informacji i dyskusję pomiędzy studentami np. na forum), a także oferującej dostęp pozbawiony ograniczeń czasoprzestrzennych oraz jednoczesne wykorzystanie wielu form komunikacji (wizualnej, dźwiękowej, tekstowej) i źródeł (m.in. zweryfikowanych blogów, kanałów w *YouTube*).

Ponieważ zdecydowana większość studentów I roku dopiero rozpoczyna naukę języka rosyjskiego, na początku kursu PNJR umieszczono zagadnienia wstępne (m.in. wprowadzenie alfabetu, charakterystykę wymowy) i tematy na poziomie podstawowym (np. przywitania, nazwy codziennych czynności, opis mieszkania). Osoby, które uczyły się wcześniej języka rosyjskiego mogą zapoznać się w ramach poszczególnych sekcji tematycznych z uzupełniającymi treściami i wykonywać ćwiczenia, których realizacja jest fakultatywna (np. nadobowiązkowe materiały wideo, dodatkowe quizy i krzyżówki). Taka organizacja kursu pozwala na utrzymanie zainteresowania wszystkich jego uczestników i zindywidualizowanie przebiegu ich pracy. Jednakże niezależnie od poziomu znajomości języka każdy student zobowiązany jest do zrealizowania wszelkich obowiązkowych komponentów kursu, które systematyzują zdobyte wcześniej wiedzę i umiejętności.

5. Prowadzący

Informacje o prowadzącym przedmiot powinny znajdować się w module wprowadzającym. Część uczestników omawianego kursu e-learningowego (studenci I roku) nie zna osobiście wykładowcy, stąd konieczna jest prezentacja osoby realizującej program. Do najważniejszych informacji odnoszących się do prowadzącego oraz kontaktu z nim zaliczyć można imię i nazwisko, stopień naukowy, dane teled adresowe, czas i miejsce (lub platformę) konsultacji stacjonarnych i zdalnych. Dodatkowo w tej części modułu można załączyć odnośnik do strony jednostki organizacyjnej z informacją o pracowniku (m.in. o jego zainteresowaniach naukowych, prowadzonych przez niego zajęciach, wykazie jego publikacji).

¹⁰ *Ibidem*.

6. Komunikacja jako podstawa procesu dydaktycznego w e-learningu

Istotny element kursu e-learningowego stanowi właściwa komunikacja pomiędzy prowadzącym i uczestnikami oraz studentami między sobą. Bogusława Dobek-Ostrowska definiuje komunikację jako „proces porozumiewania się jednostek, grup lub instytucji, których celem jest wymiana myśli i dzielenie się wiedzą, informacjami oraz ideami; proces ten odbywa się na różnych poziomach, przy użyciu zróżnicowanych środków i wywołuje określone skutki”¹¹. Jak zauważa R. Marciniak, w komunikacji e-learningowej wyodrębnić można fazę transmisji (przekazanie komunikatu) i fazę sprzężenia zwrotnego (informację o zrozumieniu komunikatu)¹². W pierwszej fazie następuje selekcja informacji, którą chcemy przekazać, jej zakodowanie oraz wybór kanału łączności (takich jak wiadomość e-mail, wideokonferencja, rozmowa telefoniczna, czat itd.). Następnie adresat odbiera komunikat, rozkodowując go. W fazie sprzężenia zwrotnego pierwotny adresat staje się nadawcą i przekazuje w odpowiedzi wybraną przez siebie informację. Niezależnie od etapu procesu komunikacji mogą wystąpić szumy zakłócające porozumiewanie się (m.in. brak zasięgu Internetu, rozładowanie baterii, awaria mikrofonu)¹³.

Problemem występującym w przypadku zajęć prowadzonych w trybie asynchronicznym może być brak informacji zwrotnej ze strony studentów o zrozumieniu komunikatu. W ramach omawianego kursu uczestnicy niechętnie wykorzystywali forum do zgłaszania swoich wątpliwości dotyczących realizowanych zagadnień. Ze względu na komplementarny charakter kształcenia wybierali bezpośredni kontakt z prowadzącym podczas zajęć konwencjonalnych i konsultacji.

7. Wybrany model e-learningu

W ramach dostępnych kursów e-learningowych wykorzystywanych w kształceniu na uczelniach wyższych obserwuje się zróżnicowanie metodologiczne wynikające ze znaczenia, jakie przypisywane jest odpowiednio technologii, prowadzącemu, omawianym treściom czy interakcji między wykładowcą a studentem¹⁴.

Model skoncentrowany na technologii bazuje na dostarczeniu materiałów dydaktycznych za pośrednictwem narzędzi e-learningowych. Rola prowadzącego zredukowana jest w nim do minimum, a uczestnik w dogodnym dla siebie czasie zapoznaje się z gotowymi treściami, kierując się załączonymi instrukcjami wyświetlanymi na ekranie. Kurs tego typu w niewielkim stopniu aktywizuje studentów, którzy jedynie zapoznają się z materiałami, podobnie jak w przypadku korzystania z tradycyjnego podręcznika.

¹¹ Bogusława Dobek-Ostrowska, *Podstawy komunikowania społecznego*, Wrocław 2002, s. 13.

¹² Renata Marciniak, op. cit., s. 194–195.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ Por. *Ibidem*, s. 33.

W modelu skoncentrowanym na prowadzącym w centrum uwagi znajduje się wykładowca, używający nowych technologii do wspomagania nauczania. Wykorzystywana jest tu metoda podająca, znana z nauczania tradycyjnego, jednakże wykłady mogą być wielokrotnie odtwarzane w dowolnym czasie przez użytkowników.

Model skoncentrowany na uczestniku aktywizuje studenta, ponoszącego większą odpowiedzialność za proces uczenia się. Z kolei prowadzący pełni rolę przewodnika, wskazującego kierunek na drodze poszukiwania wiedzy. W modelu tym akcentuje się potrzeby uczestników, a kurs dostosowany jest do ich profilu. Studenci mogą otrzymywać informację zwrotną na temat realizowanych zadań zarówno od prowadzącego, jak i od siebie nawzajem. Uczestnicy uczą się samodzielnego rozwiązywania problemów przy minimalnej ingerencji nauczyciela.

W modelu skoncentrowanym na zawartości, w kompleksowo zaprojektowanym kursie oferowana jest bogata treść, rozbudowane materiały, elementy interaktywne, aktywności umożliwiające samoocenę. Zadania w większości oceniane są automatycznie, rzadziej – przez prowadzącego. Nauczyciel pozostaje jednak do dyspozycji studentów, komentując niektóre rodzaje prac i udzielając wsparcia uczestnikom, np. na forum¹⁵.

Kurs PNJR skoncentrowany jest na uczestniku, jednak duży nacisk kładzie się w nim na prezentowane treści. Oferowane zadania mają na celu wykształcenie umiejętności zastosowania zdobytej wiedzy w praktyce. Ćwiczenie rozwijanych sprawności językowych następuje przykładowo w drodze reprodukcji treści przez uczestnika (ćwiczenia wymowy). Na kursie studenci uczą się ponadto formułować własne (na danym poziomie językowym stosunkowo proste) wypowiedzi. Prezentowane zagadnienia ujmowane są całościowo. Każdy omawiany temat zawiera słowniczek (wszystkie nowo pojawiające się wyrazy i wyrażenia są opatrzone tłumaczeniami), ścieżkę dźwiękową, zestaw różnorodnych ćwiczeń sprawdzających m.in. znajomość słownictwa, umiejętność jego prawidłowego użycia w zdaniach, tworzenie własnych wypowiedzi.

Stosunkowo duża koncentracja na treści wynika głównie z takich czynników, jak:

- konieczność wprowadzenia dużej ilości nowego materiału na początkowym etapie nauki języka obcego;
- konieczność opanowania ujednoczonego materiału (zasobu leksykalnego, konstrukcji gramatycznych) przez wszystkich studentów;
- brak możliwości uczestnictwa w rozbudowanej dyskusji w języku obcym ze względu na ubogi zasób słownictwa na początkowym etapie nauki;
- konieczność skupienia się na kwestiach poprawności (leksykalnej, gramatycznej, fonetycznej).

8. Zajęcia synchroniczne czy asynchroniczne

W opisywanym kursie wybrano asynchroniczny tryb e-learningu, głównie ze względu na to, że stanowił on dopełnienie zajęć stacjonarnych, a przedmiot prowadzono

¹⁵ Por. *Ibidem*, s. 33–41.

zgodnie z modelem komplementarnym. Synchroniczny kontakt z wykładownicą był zapewniony w ramach konsultacji na platformie *MS Teams*. Jak wynika z badań przeprowadzonych przez Małgorzatę Madej, Agnieszkę Faron i Wojciecha Maciejewskiego, przeważająca większość studentów uznaje e-learning asynchroniczny za bardziej efektywne rozwiązanie niż kurs zdalny prowadzony synchronicznie¹⁶. Jako jedną z potencjalnych przyczyn takich preferencji autorzy wskazują brak problemów organizacyjnych związanych z obecnością na zajęciach w wyznaczonym terminie oraz brak trudności powstałych w wyniku ewentualnej absencji¹⁷. Niewątpliwą zaletą e-learningu asynchronicznego jest ciągła dostępność materiałów, elastyczność czasu studiowania, możliwość dostosowania tempa nauki do indywidualnych potrzeb uczących się, powrotu do wcześniejszych tematów, powtórzenia wybranych zagadnień. Taka forma organizacji pracy to również szansa na aktywizację studentów nieśmiałych, dla których opublikowanie wiadomości na forum nie będzie związane z tak silnym stresem jak wypowiedzianie się „na żywo”.

9. Budowa kursu

Opisywany autorski kurs stanowi część zajęć (30 z 150 godz.) z przedmiotu PNJR (sprawności językowe) prowadzonego na pierwszym roku studiów licencjackich na kierunku filologia rosyjska. Wpisuje się on więc w model kształcenia komplementarnego, w którym dostępne na platformie treści i ćwiczenia uzupełniają nauczanie realizowane w formie konwencjonalnej. W założeniu autor kursu e-learningowego prowadzi również zajęcia stacjonarne z przedmiotu przynajmniej w jednej z grup studenckich, co umożliwi bezpośredni kontakt części uczących się z prowadzącym w trakcie spotkań w sali wykładowej. Pozostali uczestnicy mają możliwość rozmowy z wykładownicą podczas standardowych dyżurów, konsultacji zdalnych (*MS Teams*), poprzez czat na platformie oraz pocztę elektroniczną.

Kurs składa się z 15 sekcji tematycznych, modułu zerowego (wprowadzenia), forum aktualności, zadań uzupełniających oraz materiałów dodatkowych. Moduł zerowy zawiera słowo wstępne, syntetyczny opis kursu, zasady pracy i zaliczenia, podstawowe wymagania wobec uczestników, informacje organizacyjne oraz aktualną kartę przedmiotu. W ramach poszczególnych tematów do materiałów tekstowych w języku obcym dołączono ścieżkę dźwiękową, umożliwiającą studentom ćwiczenie wymowy poprzez powtarzanie za lektorem sekwencji wyrazów czy zdań.

Moduł *Zadania uzupełniające* realizowany jest w przypadku konieczności poprawy obligatoryjnych wypracowań przez studentów lub wystąpienia dużej liczby nieobecności na zajęciach stacjonarnych. W module *Materiały dodatkowe* zamieszczono treści poszerzające zagadnienia realizowane w ramach tematów obligatoryjnych (np. zasady pisowni i listę liczebników powyżej stu).

¹⁶ Małgorzata Madej, Agnieszka Faron, Wojciech Maciejewski, *E-learning w dydaktyce szkoły wyższej – założenia doświadczenia, rekomendacje*, Wrocław 2016, s. 71–71.

¹⁷ *Ibidem*, s. 73.

10. Rodzaje wykorzystanych zasobów i aktywności

Zawartość kursu podzielić można na dwie grupy: *Zasoby* oraz *Aktywności*. Platforma *Moodle* pozwala na wprowadzanie nowych treści m.in. za pomocą modułów *Strona*, *Książka*, *Adres URL* oraz *Plik*.

Najbardziej uniwersalny charakter posiada moduł *Strona* umożliwiający zamieszczanie tekstu, grafiki, nagrań dźwiękowych, odnośników do zewnętrznych witryn i elementów wyświetlanych bezpośrednio na stronie, takich jak filmy pochodzące z serwisu *YouTube* czy mapy z *Google Maps*¹⁸. W opisywanym kursie dany rodzaj zasobu wykorzystywany jest do wprowadzania nowego słownictwa, zwrotów oraz materiału gramatycznego. Wszystkie treści pojawiające w formie tekstowej opatrzone są nagraniami audio z prawidłową wymową, co czyni przekaz multimodalnym. Zdaniem Małgorzaty Lisowskiej-Magdziarz terminem *wielomodalność* określana jest „właściwość działalności sygnifikacyjnej, polegająca na jednoczesnym używaniu znaków należących do zasobów semiotycznych o różnych właściwościach fizycznych”¹⁹. Przekaz multimodalny odbierany jest jako bogatszy ze względu na użycie różnych kodów, które się uzupełniają. Wykorzystanie go w kursie pozwala na jednoczesne czytanie i odsłuchiwanie tekstu przez studenta. Moduł *Strona* ze ścieżką dźwiękową stosowany jest ponadto do ćwiczenia wymowy (m.in. poprzez powtarzanie wyrażen i zwrotów z nagrania).

Moduł *Adres URL* okazuje się przydatny w przypadku załączania odnośników do zewnętrznych witryn. W opisywanym kursie są to głównie filmy pochodzące z serwisu *YouTube* wyświetlane w postaci osadzonej lub w wyskakującym oknie.

Platforma *Moodle* pozwala ponadto na publikowanie treści w formie odrębnych plików. Moduł *Plik* wydaje się szczególnie użyteczny przy zamieszczaniu autorskich materiałów przygotowanych przez prowadzącego. W omawianym kursie były to głównie dokumenty *PDF* zawierające m.in. odpowiednio pogrupowane słownictwo, tabele ze schematami odmiany, przykładowe dialogi itp. Inny zasób zamieszczany w formie plików stanowiły prezentacje *Power Point*. Zastosowanie slajdów zwiększało czytelność przekazu w przypadku, gdy tekst przeplatał się z elementami graficznymi. Niewątpliwą zaletą umieszczania odrębnych plików w serwisie jest możliwość ich pobrania na dysk oraz wydruku przez studentów, co pozwala na zapoznanie się z materiałami z zajęć w sytuacji braku dostępu do Internetu czy nawet komputera.

W przypadku zajęć z praktycznej nauki języka obcego najczęściej wykorzystywaną aktywnością jest moduł *Test*, umożliwiający prowadzącemu tworzenie różnego typu pytań, testów wyboru, dopasowywania, krótkich odpowiedzi. Uniwersalność danego modułu wynika z możliwości jego zastosowania w zróżnicowanych rodzajach ćwiczeń. Odpowiedzi, z wyjątkiem pytań otwartych, oceniane są automatycznie,

¹⁸ Zob. *Platforma e-learningowa Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie*, <https://moodle1.up.krakow.pl/> [dostęp: 17.03.2023].

¹⁹ Małgorzata Lisowska-Magdziarz, *Znaki na uwieży. Od semiologii do semantyki mediów*, Kraków 2019, s. 114.

co pozwala na niezwłoczne przekazanie rezultatów testu studentom i prowadzącemu (istnieje możliwość wyboru czasu przesłania studentom informacji zwrotnej, ewentualnych wskazówek i prawidłowych odpowiedzi). W przypadku gdy student nie uzyska minimalnego progu zaliczeniowego, jest natychmiast informowany o konieczności kolejnego podejścia (ich liczba jest ograniczona przez prowadzącego zazwyczaj do 2–3 prób).

Poniżej przedstawiono typy pytań dostępne na platformie w ramach modułu *test* i przyporządkowane do nich rodzaje ćwiczeń:

- *Wybór wielokrotny* – np. pytania odnoszące się do tekstu (czytanie ze zrozumieniem);
- *Prawda/ Fałsz* – np. pytania odnoszące się do nagrania audio (rozumienie ze słuchu);
- *Dopasowanie* – np. ćwiczenia leksykalne – przyporządkowanie wyrazów do ilustracji (m.in. nazwy przedmiotów, gatunków zwierząt, kolorów); dopasowanie tekstu do nagrania audio (rozumienie ze słuchu);
- *Krótką odpowiedź* – np. tłumaczenie prostych wyrażeń lub zdań; sformułowanie odpowiedzi – reakcji – na typowe zwroty (m.in. etykieta: przywitanie, przeprosiny, pożegnanie);
- *Przeciągnij i upuść markery / Przeciągnij i upuść na obrazek* (tzw. markery, którymi mogą być obrazy lub tekst są przeciągane i upuszczane na obrazie tła) – np. ćwiczenia leksykalne – zaznaczanie na ilustracji wyodrębnionych elementów (m.in. nazwy członków rodziny, nazwy części ciała, nazwy kolorów), przyporządkowanie wyrazów lub połączeń wyrazowych do obrazków;
- *Przeciągnij i upuść na tekst* (brakujące słowa w tekście są uzupełniane za pomocą przeciągania i upuszczania) – np. ćwiczenia leksykalno-gramatyczne – wstawianie wyrazów pasujących do kontekstu, wstawianie właściwych form wyrazów itd. (elementy do wstawienia można dzielić na grupy, przykładowo odrębne zbiory dla poszczególnych części mowy); rozumienie ze słuchu (np. określenie kolejności wyrazów na podstawie nagrania);
- *Wybierz brakujące słowa* (w menu rozwijanym wyświetlane są wyrazy do wprowadzenia w opuszczone miejsca) – np. ćwiczenia gramatyczne – wstawienie właściwej formy wyrazu; ćwiczenia leksykalne – dobór słowa psującego do kontekstu.

Moduł *Zadanie* umożliwia zbieranie prac, ich ocenę i komentowanie. W kursie PNJR służy on do przesyłania przez studentów następujących typów plików:

- dokumentów tekstowych zawierających wypracowania redagowane piśmem komputerowym (charakterystyka mieszkania, opis swojego dnia, opis rodziny, krótki dialog podczas spotkania, ogłoszenie o sprzedaży domu);
- nagrań audio (czytanie na głos własnego wypracowania);
- obrazów (ćwiczenie kaligrafii – zdjęcie liter alfabetu cyrylicy napisanych odręcznie na podstawie instrukcji w formie animacji wideo).

Prace przesyłane przez studentów podlegają ocenie w skali numerycznej, a w komentarzach prowadzący załącza uwagi dotyczące ewentualnych błędów lub sugestie dotyczące poprawy zadania.

Platforma *Moodle* stwarza możliwość w grywania z dysku komputera ćwiczeń opracowanych przez wykładowcę z użyciem oprogramowania zewnętrznego. W tym celu używany jest moduł *HotPot* pozwalający na umieszczanie w poszczególnych jednostkach elementów przygotowanych w aplikacji *Hot Potatoes*. W kursie wielokrotnie wykorzystywano interaktywne materiały edukacyjne, jakimi były krzyżówki wygenerowane w programie. Pytania do poszczególnych haseł związane są odpowiednio z cechami charakterystycznymi zwierząt (odpowiedzi – nazwy gatunków zwierząt), zwyczajami (święta i elementy z nimi związane), wydarzeniami w określonym czasie (miesiące), liczebnikami porządkowymi (dni tygodnia) oraz nazwami krajów (narodowości).

Moduł *Forum* przeznaczony jest do prowadzenia dyskusji w grupie studentów oraz kontaktu z wykładowcą. Prowadzący może wykorzystywać go także do publikowania informacji organizacyjnych. Co istotne, subskrybenci forum otrzymują na swoją pocztę elektroniczną kopie nowych wpisów. W kursie dany typ aktywności był wykorzystywany jako *Forum aktualności* (miejsce, w którym prowadzący określał terminy realizacji poszczególnych tematów i wykonania zadań) oraz moduł *Dyskusja / Pytania ogólne*, w którym uczestnicy mieli możliwość zgłaszania swoich wątpliwości i zadawania pytań dotyczących organizacji pracy i treści merytorycznych.

11. Podsumowanie

Przykład opisanego kursu pokazuje szczególną przydatność w nauczaniu języka obcego narzędzi oferowanych przez platformę *Moodle*. E-learning stanowiący uzupełnienie zajęć stacjonarnych pozwala na stworzenie tzw. klasy o cienkich ścianach, wyprowadzenie procesu kształcenia poza salę wykładową. Nowe środowisko to nowe możliwości dla uczących się, związane m.in. ze zwiększeniem dostępności czasowej i przestrzennej oferowanych zasobów oraz indywidualizacją nauczania. Należy zauważyć, że uczestnicy kursu zdalnego, zdobywając sprawności językowe, rozwijają jednocześnie swoje kompetencje cyfrowe, pożytywane współcześnie jako jedne z najistotniejszych na rynku pracy. Zajęcia prowadzone na platformie mogą mieć szczególne znaczenie dla studentów niechętnie zabierających głos w grupie, którzy zyskują większą możliwość formułowania własnych wypowiedzi, przesyłania ich w formie nagrań audio oraz zamieszczania wpisów w trybie asynchronicznym na forum. W odróżnieniu od tradycyjnych podręczników kursy e-learningowe są na bieżąco aktualizowane przez prowadzącego, co pozwala na ich ciągłe doskonalenie. Dzięki połączeniu kształcenia konwencjonalnego z zajęciami na platformie edukacyjnej studentom oferuje się zróżnicowane typy zasobów i aktywności, co wpływa na zwiększenie atrakcyjności procesu uczenia się.

Bibliografia

- Clarke Alan (2004). *E-learning. Nauka na odległość*. Warszawa: Wydawnictwa Komunikacji i Łączności.
- Dobek-Ostrowska Bogusława (2002). *Podstawy komunikowania społecznego*. Wrocław: Astrum.
- Hyla Marek (2016). *Przewodnik po e-learningu*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Kuźmicz Krzysztof (2015). *E-learning. Kultura studiowania w przestrzeni sieci*. Sopot: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Lisowska-Magdziarz Małgorzata (2019). *Znaki na uwieży. Od semiologii do semantyki mediów*. Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Littlejohn Allison, Pegler Chris (2007). *Preparing for Blended E-learning*. London, New York: Routledge.
- Madej Małgorzata, Faron Agnieszka, Maciejewski Wojciech (2016). *E-learning w dydaktyce szkoły wyższej – założenia doświadczenia, rekomendacje*. Wrocław: Wyższa Szkoła Handlowa we Wrocławiu.
- Marciniak Renata (2022). *E-learning – projektowanie, realizowanie i ocena*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Moskwa-Tarnowska Iwona (2015). *E-learning i blended learning w nauczaniu akademickim*. Gdańsk: Wydawnictwo Politechniki Gdańskiej.
- Platforma e-learningowa Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie*. Pobrano z: <https://moodle1.up.krakow.pl/> [dostęp: 17.03.2023].
- Turula Anna (2018). *E-learning akademicki. Perspektywa humanistyczna*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego.

Słowa kluczowe

e-learning, nauczanie komplementarne, wspomagane komputerowo nauczanie języka, języki obce, kształcenie na odległość, platforma do nauczania, Moodle, system zarządzania kursami

Abstract

Using blended learning in teaching foreign languages

The principal objective of the article is to present the complementary education method with an e-learning component, using the Practical Russian course taught during the first year of foreign language studies as an example. As part of the course, conventional classes were supplemented with computer-assisted learning. The study describes the most important elements that were taken into account when designing the course, such as the recipient's profile, the selected distance learning model, the role of communication in the teaching process, and the structure of individual modules. The article also presents the motivation for the choice of the asynchronous mode for classes and describes the

types of resources and activities used during the course. In order to introduce new vocabulary, phrases, and grammar material, a teacher can use the Page module. It enables the placement of text, pictures, audio recordings, references to external websites, and displayed elements directly on the platform. As part of particular thematic blocks, text materials in a foreign language were accompanied by audio materials, which made it easier for students to practice pronunciation as students repeated sequences of words or sentences after the teacher. With a view to practicing language skills, the Test module was used to create various types of questions, multiple choice tests, matching tests, and short answer tests. The above function enables automatic assessment of answers and the instant transfer of test results to both students and the teacher.

Keywords

e-learning, blended learning, computer-assisted language learning, foreign languages, distance education, learning platform, Moodle, course management system